

*Ми б'ємося за те, чому
немає цін в усьому світі —
за Батьківщину.
О. Довженко*

Наукові інновації та передові технології

СЕРІЯ "ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ"

СЕРІЯ "ЕКОНОМІКА"

СЕРІЯ "ПРАВО"

СЕРІЯ "ПЕДАГОГІКА"

СЕРІЯ "ПСИХОЛОГІЯ"

Всеукраїнська Асамблея докторів наук із державного управління

у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

«Наукові інновації та передові технології»

(Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»)

Випуск № 11(39) 2024

Київ – 2024

Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration

within the work of the Publishing Group «Scientific Perspectives»

«Scientific innovations and advanced technologies»

(Series «Management and administration», Series «Law», Series «Economics», Series «Psychology», Series «Pedagogy»)

Issue № 11(39) 2024

Kyiv – 2024

ISSN 2786-5274 Print

УДК 001.32:1 /3/(477)(02)

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-11\(39\)](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-11(39))

**«Наукові інновації та передові технології» (Серія «Управління та адміністрування»,
Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»):
журнал. 2024. № 11(39) 2024. С. 2001.**

Рекомендовано до друку Президією Всеукраїнської Асамблеї докторів наук з державного управління (Рішення від 06.11.2024, № 6/11-24)

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
серія КВ № 24962-14902Р від 13.09.2021 р.*

*Журнал видається за наукової підтримки: Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук
Азербайджану (Баку, Азербайджан), громадської організації «Асоціація науковців України», громадської організації
«Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і
психологів з духовно-морального виховання».*

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 30.11.2021 № 1290
журналу присвоєно категорію "Б" із права**

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 01.02.2022 № 89
журналу присвоєно категорію "Б" із педагогіки**

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 07.04.2022 № 320 журналу
присвоєно категорію "Б" із економіки та державного управління**

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 20.06.2023 № 768 журналу
присвоєно категорію "Б" зі спеціальностей 073 - менеджмент, 076 - підприємництво
та торгівля, 015 - професійна освіта**

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 23.08.2023 № 1035 журналу
присвоєно категорію "Б" зі спеціальності 053 - психологія**

Наукове видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus, міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

Журнал заснований з метою розвитку вітчизняного наукового потенціалу у галузях державного управління, права, економіки, психології, педагогіки та його інтеграції у світовий науковий простір, шляхом оприлюднення результатів наукових досліджень.

Головний редактор:

Романенко Євген Олександрович — доктор наук з державного управління, професор, Заслужений юрист України, полковник Центрального науково-дослідного інституту Збройних Сил України, Президент громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

- Абуселідзе Георгій - завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Батумі, Грузія)
- Бахов Іван Степанович — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Беньковська Наталя Борисівна — кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри мовної підготовки Інституту Військово-Морських Сил Національного університету "Одеська морська академія" (Одеса, Україна)
- Бельська Тетяна Валентинівна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри менеджменту Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості (м. Київ, Україна)
- Бондар-Підгурська Оксана Василівна - доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», (Полтава, Україна)
- Будник Вікторія Анатоліївна - кандидат економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій Державного університету інфраструктури та технологій (Київ, Україна)
- Гбур Зоряна Володимирівна - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
- Дацій Олександр Іванович — доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Дегтяр Олег Андрійович — доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова (Харків, Україна)
- Демідова Юлія Євгенівна - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами Національного Технічного Університету «Харківський Політехнічний Інститут» (Харків, Україна)
- Дем'янишина Олеся Андріївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Умань, Україна)
- Дранус Любов Сергіївна — кандидат економічних наук, доцент, оцент кафедри менеджменту Чорноморського національного університету імені Петра Могили
- Журавльова Лариса Петрівна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Поліського національного університету (Житомир, Україна)
- Заячківська Оксана Василівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Ільїн Валерій Юрійович - доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)
- Ільїна Анастасія Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
- Ічанська Олена Михайлівна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Кайдашев Роман Петрович — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного, фінансового та банківського права Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Каламаж Руслана Володимирівна - доктор психологічних наук, професор, проректор з навчально-виховної роботи Національного університету «Острозька академія» (Рівне, Україна)
- Кардаш Оксана Любомирівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматизації, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
- Калашнік Наталя Василівна — кандидат педагогічних наук, доцент кафедри українознавства Вінницького національного медичного університету ім. М.І.Пирогова, (Вінниця, Україна) kalashnuknatalia@gmail.com
- Кобець Дмитро Леонтійович - кандидат економічних наук (доктор філософії), доцент Хмельницького національного університету, доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування (м. Хмельницький, Україна)
- Коваленко Олена Михайлівна - кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу профільного навчання Інституту педагогіки НАПН України (Київ, Україна)
- Корильчук Неоніла Іванівна – кандидат медичних наук, доцент кафедри терапії та сімейної медицини Тернопільського національного медичного університету імені І.Я.Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
- Корнієнко Петро Сергійович - доктор юридичних наук, доцент, адвокат, заступник першого проректора по роботі з коледжами, професор кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії статистики, обліку та аудиту (Київ, Україна)

- Кошова Світлана Петрівна — кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри управління охорони здоров'я Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика (Київ, Україна)
- Кравчук Володимир Миколайович — доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Кравчук Людмила Степанівна - кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», завідувач кафедрою фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту Хмельницького інституту соціальних технологій Університету "Україна" (Хмельницький, Україна)
- Литвиненко Віктор Іванович — доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Навчального наукового інституту права Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Лич (Назарук) Оксана Миколаївна - доктор психологічних наук, доцент, член-кореспондент української академії акмеології, член громадської спілки «Національна психологічна асоціація», доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Марушева Олександра Анатоліївна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та інформаційного менеджменту ПВНЗ Університету Новітніх Технологій (м. Київ, Україна)
- Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
- Мізюк Вікторія Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
- Непомняща Ірина Миколаївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
- Новак-Каляєва Лариса Миколаївна — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (Львів, Україна)
- Огієнко Альона Володимирівна - доктор економічних наук, доцент кафедри організації авіаційних робіт та послуг Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Орлова Наталія Сергіївна - доктор наук з державного управління, професор кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (Харків, Україна)
- Павлов Костянтин Володимирович — доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри підприємництва і маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Павлова Олена Миколаївна - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Пагута Тамара Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, директор Інституту педагогічної освіти Приватного вищого навчального закладу «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука» (Рівне, Україна)
- Помиткін Едуард Олександрович — доктор психологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (Київ, Україна)
- Помиткіна Любов Віталіївна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Приходькіна Наталія Олексіївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
- Савенко Олена Анатоліївна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту і права Дніпровського державного аграрно-економічного університету, членкиня громадської наукової організації "Фінансово-економічна наукова рада" (Київ, Україна)
- Сапожников Станіслав Володимирович - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та психології Університету імені Альфреда Нобеля (Дніпро, Україна)
- Сопілко Ірина Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Заслужений юрист України, декан юридичного факультету Національного Авіаційного Університету (Київ, Україна)
- Титко Анна Василівна — кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)

- Трушкіна Наталія Валеріївна — кандидат економічних наук, член-кореспондент Академії економічних наук України, дійсний член Центру українсько-європейського наукового співробітництва, старший науковий співробітник відділу проблем регуляторної політики та розвитку підприємництва, Інститут економіки промисловості НАН України (Київ, Україна)
- Турчинова Ганна Володимирівна — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна)
- Фаловська Ірина Дмитрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та психології Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» (Луцьк, Україна)
- Хохліна Олена Петрівна — доктор психологічних наук, професор, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Чепурна Мирослава Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри іноземних мов та міжнародної комунікації Черкаського державного технологічного університету (Черкаси, Україна)
- Чернуха Надія Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)
- Якимчук Аліна Юріївна — доктор економічних наук, професор, професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Яковицька Лада Савелівна — доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Якушева Оксана Вікторівна — кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та підприємництва Черкаського державного технологічного університету (Черкаси, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

© автори статей, 2024
© Всеукраїнська Асамблея
докторів наук із державного управління, 2024
© Видавнича група «Наукові перспективи», 2024

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Управління та адміністрування»

Романенко Є.О., Трушкіна Н.В. <i>МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ В ОРГАНІЗАЦІЯХ</i>	22
Антипенко І.В., Заглинський С.В. <i>ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ РЕАЛІЗАЦІЇ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ В УКРАЇНІ</i>	50
Бельська Т.В. <i>ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДУКТИВНОЇ ЗАЙНЯТОСТІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЧНИХ ТА ЕКОНОМІЧНИХ КРИЗ: ВИКЛИКИ ДЛЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ</i>	59
Богданенко А.І. <i>ПАРАДИГМА МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ І ХРИСТІЯНСЬКОЇ ТЕОЛОГІЇ: ЛОГІКА ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ НАУКОВОГО ЗНАННЯ</i>	69
Головня Ю.І., Паладійчук С.Б., Губа М.І. <i>СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ МІНІЦИПАЛЬНОГО БРЕНДУ</i>	84
Гончаренко В.С. <i>ФОРМИ І МЕТОДИ УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ</i>	95
Єсенніков К.В. <i>ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШІ У РОБОТІ СТРУКТУР МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ (ІНОЗЕМНИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД)</i>	105
Косач І.А., Мазун Р.В. <i>ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМ РОЗВИТКОМ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ В КОНТЕКСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я</i>	117
Кравченко М.В. <i>СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ЛЮДЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ</i>	127
Липовська Н.А., Сахарова К.О. <i>ПРІОРИТЕТИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я</i>	140

Мартинюк В.П., Цигилик Н.В. <i>СИНЕРГЕТИЧНІ ВПЛИВИ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ НІМЕЧЧИНИ, ВЕЛИКОБРИТАНІЇ, ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНИ</i>	150
Медведчук А.О. <i>РИЗИКИ І ВИКЛИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ ПРОЕКТІВ З БУДІВНИЦТВА ОКРЕМИХ ОБ'ЄКТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	162
Назаренко А.М. <i>СУЧАСНІ АСПЕКТИ КОМПЛЕКСНОГО ПІДХОДУ ДО РОЗВИТКУ МІСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ</i>	175
Пукір Д.О. <i>ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ</i>	185
Сидоренко Н.С. <i>ІНСТИТУЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ ЯК ДРАЙВЕР ПУБЛІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ</i>	195
Стороженко Л.Г., Охріменко В.О. <i>РОЛЬ ЦИФРОВИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ</i>	208
Чумакова Г.В., Мінчев С.І. 219 <i>АНАЛІЗ ПРАКТИК ЗАСТОСУВАННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В КРАЇНАХ ЄС ТА УКРАЇНІ</i>	
Чуприк А.В., Мартинюк Г.Ф. <i>ПЕРЕВАГИ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО ДІЛОВОДСТВА У ДІЯЛЬНОСТІ АРХІВНИХ УСТАНОВ</i>	234
Шарий В.І., Самойленко Л.Я., Мельник Д.Я. <i>ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ МЕХАНІЗМИ ЄС В СУЧАСНИХ УМОВАХ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ</i>	247
Алієв Т.В. <i>ВПЛИВ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОЄКТНИХ КОМАНД У ЕЛЕКТРОННІЙ ПРОМИСЛОВOSTІ</i>	261
Васін А.І. <i>ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ІНФРАСТРУКТУРНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ</i>	272
Германюк Н.В., Карпенко О.С. <i>ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА</i>	290
Германюк Н.В., Мазуренко С.В. <i>ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВ</i>	299

- Другова О.С., Кіриченко С.В., Павлій К.В.** 316
РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ В АНТИКРИЗОВОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВАМИ ПІСЛЯВОЄННОЇ УКРАЇНИ
- Жданова-Неділько О.Г., Большая О.В., Іщенко І.С., Білай Д.В.** 326
СУПЕРЕЧНОСТІ САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ Й КОМАНДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ
- Ільчук П.Г., Суховарова-Жорнова І.А., Коць О.Р.** 338
ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ПРОЕКТАХ, ЯКІ РЕАЛІЗУЮТЬСЯ НА ЗАСАДАХ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА
- Кібік О.М., Ковиркіна О.В.** 351
АКТИВІЗАЦІЯ ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ПРОЄКТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У ЛОГІСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
- Кібік О.М., Корнілова О.В., Нетребський Д.Ю.** 360
ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
- Красностанова Н.Е., Камінський Д.М.** 369
ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ЯК ФАКТОРА СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ
- Лазоренко Л.В., Гринчак Н.А.** 381
СУЧАСНІ МЕТОДИ РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ
- Малярчук І.І., Процайло М.М.** 393
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА: ВИКЛИКИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ
- Паркулаб Т.І., Дутчак О.І., Шикеринець В.В., Федорак В.В., Жук О.І.** 402
ЗАПОБІГАННЯ ТРАВМАТИЗМУ В ТРАНСПОРТНІЙ ЛОГІСТИЦІ: ЗАХОДИ БЕЗПЕКИ ТА ОХОРОНИ ПРАЦІ
- Рак А.В.** 412
УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІТ КОМПАНІЙ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА
- Смірнов Р.В., Охріменко І.М.** 425
УПРАВЛІНСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ КЕРІВНИКА СУЧАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ: СУТНІСТЬ ТА КОМПОНЕНТИ
- Філіппов В.Ю., Перевозна М.О., Войцеховський Р.Е.** 442
ВПЛИВ ФАКТОРІВ ТА ІНСТРУМЕНТІВ УПРАВЛІННЯ КАДРАМИ НА СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ
- Янків М.Д.** 456
ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ Й ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ УПРАВЛІННЯ : НОВІ МОЖЛИВОЇ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ БЕЗПЕКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ

СЕРІЯ «Право»

Жукова І.В. <i>ОКРЕМІ ПИТАННЯ ІЗ УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ</i>	465
Аванесян К.А. <i>НАУКОВІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИКЛИКІВ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ</i>	476
Баганець О.О. <i>ПРАВОВІ ОСНОВИ РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСПЛАНТОЛОГІЇ В УКРАЇНІ</i>	486
Берч В.В. <i>ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ КРИЗЬ ПРИЗМУ ТИПОВОГО ЗАКОНУ ЮНСІТРАЛ ПРО ЕЛЕКТРОННУ ТОРГІВЛЮ</i>	496
Василик В.В. <i>ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ ПРОБАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	509
Василів С.С. <i>ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ІСПАНІЇ</i>	518
Герасименко О.М. <i>ОСОБЛИВОСТІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ НА ОБ'ЄКТАХ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТИ</i>	525
Гомонай В.В. <i>ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В ЕПОХУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ</i>	544
Дешко Л.М., Васильченко О.П., Лотюк О.С. <i>ЛЮСТРАЦІЯ ЯК ВИД КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ В РЕЗУЛЬТАТІ ПОРУШЕННЯ ПРАВА ОСОБИ НА УЧАСТЬ В УПРАВЛІННІ ДЕРЖАВНИМИ СПРАВАМИ: ПРАКТИКА ЄСПЛ У СПРАВАХ ПРОТИ УКРАЇНИ</i>	554
Дробіна І.О. <i>ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ МАЙНА, ЩО НАДІЙШЛО ДО ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ЯК ВОЛОНТЕРСЬКА ДОПОМОГА</i>	567
Капустіна М.В. <i>СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ОРГАНІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ</i>	577
Кішінець Ю.А. <i>КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН: ПРОБЛЕМИ КАТЕГОРІАЛЬНОГО АПАРАТУ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ</i>	586

Наджафлі Емін <i>ВТІЛЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ ЕЛЕКТРОННОГО СУДУ В ЗАКОНОДАВСТВІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ</i>	602
Петрушин Б.Б. <i>ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА У СУЧАСНОМУ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОМУ ДИСКУРСІ</i>	616
Піфко О.О. <i>ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ГАРАНТУВАННЯ РЕЧОВИХ ПРАВ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО В УКРАЇНІ</i>	629
Правдюк А.Л. <i>ІНФОРМАЦІЙНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ В КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ</i>	639
Романенко Л.М., Сьох К.Я. <i>ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОГО КОНСТИТУ- ЦІОНАЛІЗМУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	652
Салівончик О.С., Стрельченко О.Г. <i>АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ, ЯКІ ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ РОБОТУ АЗАРТНИХ ІГОР</i>	662
Скриньковський Р.М. <i>УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ УКРАЇНИ У ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНІЙ СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОГО СПРОТИВУ</i>	671
Турчин-Кукаріна І.В., Парфанович Б.Я., Парфанович І.І. <i>СПОРТИВНІ СЕКЦІЇ ЯК КОМПОНЕНТ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ І СФЕРИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ</i>	682
Ховпун О.С., Домбровська О.В. <i>ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА ЩОДО ЗАХИСТУ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ У ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ</i>	693
Хоменко О.В. <i>ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У МІЖНАРОД- НОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ПРАВІ</i>	702
Ювсечко Я.В., Морська Н.Л., Муравйова І.А. <i>ПРИНЦИПИ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ: ВАЖЛИВІСТЬ ТА ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ</i>	712
Юник І.Г. <i>ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЛОГІСТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБОРОНОЗДАТНОСТІ ДЕРЖАВИ</i>	726

УДК 321.011

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-11\(39\)-639-651](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-11(39)-639-651)

Правдюк Андрій Леонідович кандидат юридичних наук, доцент кафедри права, Вінницький національний аграрний університет, вул. Сонячна 3., м. Вінниця, 21000, тел.: (097)330-72-40., <https://orcid.org/0000-0002-5248-8111>

ІНФОРМАЦІЙНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ В КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Анотація. Статтю присвячено інформаційному суверенітету в контексті інформаційної безпеки. Визначено, що збереження інформаційного суверенітету, формування ефективної системи безпеки в інформаційній сфері є актуальною проблемою і для України, яка є об'єктом зовнішньої інформаційної експансії, маніпулятивних пропагандистських технологій та руйнівного інформаційного вторгнення. Наголошено, що проблема самостійності прийняття рішень державою стосовно питань комунікації, інформативної сфери, правомірність поширення державного суверенітету на мережевий та віртуальний простір, створення дієвого механізму правової регуляції з урахуванням як норм національного законодавства, так і норм міжнародного права для захисту інформаційного віртуального простору від негативних зовнішніх впливів дає підстави говорити про інформаційний суверенітет. У публікації зазначено, що національні інтереси ж повинні бути обумовлені природними правами та свободами людини і громадянина, тобто похідними від індивідуальних. Окрім цього, інформаційний суверенітет розглядається як один з фундаментальних національних інтересів, і, водночас, реалізація національних інтересів визначена як спосіб забезпечення інформаційного суверенітету. З'ясовано, що інтенсивна інформатизація всіх сфер життєдіяльності суспільства нині є одним із визначальних глобальних чинників подальшого соціально-економічного, інтелектуального та духовного розвитку людства. Водночас людство вступає в нову еру розвитку, котра може бути охарактеризована як період інформаційних воєн. Можна передбачити, що в найближчі роки ідея цифрового суверенітету стане ще більш актуальною в політичних колах, з огляду на масове впровадження високотехнологічних рішень, таких як штучний інтелект і «Інтернет речей», які мають значний інвазивний потенціал.

Ключові слова: інформаційний суверенітет, цифровий суверенітет, інформаційний простір, захист інформаційного простору України, інформаційна безпека, інформаційний захист, загрози, інформаційна політика.

Pravdiuk Andrii Leonidovych Candidate of Law Sciences, Associate Professor of the Department of Law, Vinnytsia National Agrarian University, Sonyachna St., 3, Vinnytsia, 21000, tel.: (097)330-72-40, <https://orcid.org/0000-0002-5248-8111>

INFORMATION SOVEREIGNTY IN CONTEXT INFORMATION SECURITY

Abstract. The article is devoted to information sovereignty in the context of information security. It was determined that the preservation of information sovereignty, the formation of an effective security system in the information sphere is an urgent problem for Ukraine, which is the object of external information expansion, manipulative propaganda technologies and destructive information invasion. It is noteworthy that the problem of the independence of decision-making by the state regarding issues of communication and the information sphere, the legality of the extension of state sovereignty to the network and virtual space, the creation of an effective mechanism of legal regulation taking into account both the norms of national legislation and the norms of international law to protect the informational virtual space from negative external influences gives reason to talk about information sovereignty. The publication states that national interests must be determined by the natural rights and freedoms of a person and a citizen, that is, derived from individual rights. In addition, information sovereignty is considered as one of the fundamental national interests, and at the same time, the implementation of national interests is defined as a way to ensure information sovereignty. It has been found that the intensive informatization of all spheres of society's life activity is currently one of the determining global factors of further socio-economic, intellectual and spiritual development of mankind. At the same time, humanity is entering a new era of development, which can be characterized as a period of information wars. It can be predicted that in the coming years, the idea of digital sovereignty will become even more relevant in political circles, given the mass adoption of high-tech solutions such as artificial intelligence and the Internet of Things, which have significant invasive potential.

Keywords: information sovereignty, digital sovereignty, information space, protection of the information space of Ukraine, information security, information protection, threats, information policy.

Постановка проблеми. В умовах сучасних глобальних та регіональних інформаційних протистоянь, деструктивних комунікативних впливів, зіткнення різновекторних національних інформаційних інтересів, поширення інформаційної експансії та агресії, захист національного інформаційного простору та гарантування інформаційної безпеки стають пріоритетними стратегічними завданнями сучасних держав у системі глобальних інформаційних відносин. Збереження інформаційного суверенітету, формування ефективної системи безпеки в інформаційній сфері є актуальною проблемою і для України, яка часто є об'єктом зовнішньої інформаційної експансії, маніпулятивних пропагандистських технологій та руйнівного інформаційного вторгнення [1].

Інтенсивна інформатизація всіх сфер життєдіяльності суспільства нині є одним із визначальних глобальних чинників подальшого соціально-економічного, інтелектуального та духовного розвитку людства. Водночас людство вступає в нову еру розвитку, котра може бути охарактеризована як період інформаційних воєн. Свідомість осіб, які сприймають інформацію, зазнає постійного інформаційного впливу. Щоб відфільтрувати позитивний і негативний вплив, людині необхідно мати усвідомлену систему власних цінностей і пріоритетів, а також навички безпечної роботи в Інтернеті. Становлення інформаційної культури призвело до зниження здатності людини до критичного сприйняття, важливого значення набули аналіз і оцінювання отриманої інформації [2].

В контексті нашого дослідження процитуємо Пітер Помаранцев – старший науковий співробітник університету Джона Гопкінса, співдиректор ініціативи Arena: «Нині ми маємо значно більше інформації, ніж будь-коли раніше. Проте знаємо менше, зокрема, як цю інформацію створюють, чи стоять за нею боти, тролі, чи координовані організми з якихось структур. Ми навіть не знаємо, які алгоритми використовують, аби створити та поширити інформацію. Чи використовують наші власні дані, аби зробити із нас мішені. Можливо, хтось буде використовувати нашу інформацію у зловмисних цілях. Виходить, що маємо нині значно менше інформації, аніж будь-коли раніше. Якщо ви невпевнені, хто саме створив інформаційне середовище – бот чи реальна людина – то ваші права на інформацію частково порушують. Треба зізнатися, що ми маємо кризу того, що вважали основами демократичної держави» [3].

Згідно з The Wall Street Journal, президент Китаю Сі Цзіньпін нібито прокоментував під час приватної зустрічі, що «той, хто контролює дані, матиме ініціативу» [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження правової природи інформаційного суверенітету та його складових перебувають у фокусі уваги багато науковців, серед яких можна виокремити таких дослідників, як М. Бліхар, С. Оніщенко, А. Бурбій, А. Правдюк, О. Баран, О. Федченко, О. Юдіна, О. Баранова, О. Довганя, М. Ожевана, Д. Дубова, В. Супруна, О. Солодка а також наукових працях Núñez, J.E, Allen, A. Postman, N., Zhang Li., Kramer F та інші.

Метою статті є дослідження інформаційного суверенітету у контексті інформаційної безпеки.

Виклад основного матеріалу. Протягом останніх десяти років цифровий суверенітет зайняв ключове місце в політичних обговореннях, пов'язаних із цифровими технологіями. Хоча ця ідея набула популярності як у авторитарних, так і в демократичних державах, вона досі викликає багато суперечок.

Інтенсифікація інформаційних потоків в межах кожної держави створюють, з одного боку, умови для розвитку інформаційного суспільства та

інтеграції в світову спільноту, та, з іншого боку, підвищують деструктивний вплив на внутрішні процеси самоідентифікації та регулювання державою інформаційної політики в суспільстві. Останнє може використовуватись з метою руйнування чи ослаблення самостійності та незалежності будь-якої держави в інформаційній сфері. Виокремлення науковим аналізом такої діяльності та початок формування ефективної системи протидії та захисту від її негативного впливу наразі є одним з пріоритетних завдань на шляху забезпечення національної безпеки в цілому та інформаційної безпеки зокрема.

Звернемо увагу на те, що у значенні Закону України «Про національну безпеку» поняття «воєнна безпека», «державна безпека», «національна безпека» тотожні за виключенням того, що перший термін визначається через стан захищеності конкретних об'єктів (державний суверенітет, територіальна цілісність, демократичний конституційний лад, життєво важливі національні інтереси) від воєнних загроз, другий термін – через стан захищеності тотожних об'єктів, але від реальних чи потенційних загроз невоєнного характеру; третій термін – через стан захищеності тотожних об'єктів незалежно від воєнного чи невоєнного характеру [5].

Щодо інформаційно-правової характеристики сектору безпеки, то на важливість її забезпечення вказується у Указі Президента України, яким затверджено «Стратегію національної безпеки України», а саме: «деструктивна пропаганда як ззовні, так і всередині України, використовуючи суспільні протиріччя, розпалює ворожнечу, провокує конфлікти, підриває суспільну єдність. Відсутність цілісної інформаційної політики держави, слабкість системи стратегічних комунікацій ускладнюють нейтралізацію цієї загрози» [6].

Ми підтримуємо важливість збереження державного суверенітету як ключового елемента існування країни як незалежного суб'єкта. Також вважаємо пріоритетним на державному рівні аналізувати чинники та явища, що обмежують суверенітет, і вживати заходів для його відновлення та зміцнення. [7, с. 125].

Формування глобального інформаційного простору суттєво посилило застосування стратегічними супротивниками протиправних дій у медіасередовищі. Сучасна інформаційна зброя не має територіальних кордонів, інтернет-простір через свою доступність і вразливість дозволяє опонентам наносити «удари» з будь-якого місця в будь-який час, що згодом переросло з разових атак у повноцінну війну. В умовах, що склалися, відбувається зростання різних інформаційних кампаній у соціальних мережах, спрямованих на маніпуляцію суспільною думкою з актуальних політичних, соціальних, економічних та інших питань [8].

Реалізація суверенітету держави залежить не лише від дії загальних, історичних, соціологічних та міжнародно-політичних факторів [9]. Проблема самостійності прийняття рішень державою стосовно питань комунікації,

інформативної сфери, правомірність поширення державного суверенітету на мережевий та віртуальний простір, створення дієвого механізму правової регуляції з урахуванням як норм національного законодавства, так і норм міжнародного права для захисту інформаційного віртуального простору від негативних зовнішніх впливів дає підстави говорити про інформаційний суверенітет. На нашу думку, інформаційний суверенітет передбачає проведення незалежної інформаційної політики, контроль за інформаційними мережевими потоками за умови забезпечення свободи слова, права на приватність та права населення на отримання достовірної інформації [10].

У своїй праці французький філософ Мішель Фуко висунув тезу про те, що згідно зі стандартними поглядами на суверенітет, такими як Боден і Гоббс, влада вважається похідною від держави. Суверен здійснює свою владу, використовуючи правила та закони для регулювання співіснування громадян, забезпечуючи владу через законодавство та юрисдикцію. Саме право меча Фуко описує як центральний елемент політичної влади в цьому розумінні суверенітету [11, р 140].

За розумінням Sørensen, G державний суверенітет означає найвищу владу в межах країни та її незалежність у міжнародних відносинах. Це повнота законодавчої, виконавчої та судової влади держави на її території, що не допускає підпорядкування іноземним державам. Виняток становлять лише ті випадки, коли держава явно і добровільно погоджується на обмеження свого суверенітету, зокрема в рамках міжнародної співпраці [12].

Процеси інтеграції, цифрової трансформації публічного управління та соціально-економічних відносин впливають на форми реалізації таких відносин і на їх сутнісний зміст, суб'єктно-об'єктний склад, несуть нові виклики для правового регулювання на основі традиційних для правової доктрини механізмів і уявлень, щодо розуміння особливого статусу держави як регулятора правових відносин та її ключової ознаки – державного суверенітету [13].

Терміни «суверенітет» і «держава» в науковій літературі вживаються дуже вільно. «Державний суверенітет» є центральним у багатьох наукових дисциплінах і суперечливих реальних сценаріях, включаючи територіальні суперечки; пандемії; торгівля зброєю, наркотиками та людьми; тероризм; і потік біженців.

У юридичній науці, наприклад, Маккормік зазначає, що суверенітет є як правовою, так і політичною категорією. З правової точки зору, суверенітет означає необмежену здатність до створення законів. З політичної точки зору, він являє собою контроль над умовами життя в межах спільноти або суспільства. При цьому правовий аспект суверенітету залежить від політичного, оскільки саме ті, хто має владу, встановлюють правила, які поширюються на населення і територію [14]. У політичній науці Краснер також вказує, що суверенітет має як правовий, так і політичний вимір. Він

виокремлює такі види суверенітету: внутрішній (стосується організації публічної влади та ефективного контролю владних органів), суверенітет взаємозалежності (пов'язаний зі здатністю держави контролювати переміщення через кордони), міжнародно-правовий (визнає держави або інші суб'єкти на міжнародній арені), та Вестфальський суверенітет (що передбачає відсутність втручання зовнішніх акторів у внутрішні справи держави) [15].

Сьогодні суверенітет завжди означає незалежність держави відносно інших держав (зовнішній суверенітет), а також її верховну владу розпоряджатися всіма повноваженнями на території держави (внутрішній суверенітет). Розуміється як демократичний суверенітет, він охоплює народний суверенітет і право громадян здійснювати самовизначення шляхом використання своїх невід'ємних прав. Вирішальним для всіх цих значень є географічна специфікація, тобто обмеження суверенітету конкретною територією, яка розглядається як функціональна передумова для ефективного здійснення влади [16].

Новітні дослідження зазвичай розглядають проблему інформаційного суверенітету держави з різних ракурсів – як елемент забезпечення національної безпеки країни, як системний чинник державного будівництва, як об'єкт інформаційних та гібридних війн тощо [17].

Закон України «Про Національну програму інформатизації» визначав інформаційний суверенітет як здатність держави здійснювати контроль і регулювання інформаційних потоків, що надходять з-за кордону, з метою забезпечення дотримання законів України, захисту прав і свобод громадян та гарантування національної безпеки [18].

Даний закон втратив чинність проте в контексті дослідження цікавою є думка Єфремової К. виходячи із зазначеного визначення та залежно від державної геополітичної, інформаційної та технологічної політики під терміном «цифровий суверенітет» слід розуміти здатність держави створити автономну цифрову інфраструктуру та самостійно здійснювати її керування, управляти інформаційними потоками, обмежувати їх і претендувати на ексклюзивне право визначати національний дискурс та інформаційне поле, а також забезпечувати можливість контролювати і встановлювати правові межі транснаціональним технологічним компаніям, через які перерозподіляються інформаційні потоки [19].

На думку О. М. Солодкої, поняття «інформаційний суверенітет» є відносно відокремленим видом державного суверенітету, оскільки ознаки державного та інформаційного суверенітетів не завжди збігаються. Відтак, інформаційний суверенітет держави, хоча і може розглядатися як видовий відносно суверенітету держави, відрізняється від останнього юрисдикційними межами, колом уповноважених суб'єктів та ступенем участі недержавних структур у його забезпеченні, власними моделями і комбінаціями методів правового регулювання, рівнем міжнародної співпраці тощо [20, с. 81].

Цифровий суверенітет на практиці виявляється відмінним від традиційного територіального суверенітету: цифровий суверенітет завжди є глобальним, зазвичай залучає корпорації, посилює державний нагляд і залишається чутливим до протекціоністських тенденцій. На перший погляд, термін «суверенітет» над частинами Інтернету може здатися абсолютно недоречним. Зрештою, однією з передумов для визнання суверенітету держави в міжнародному праві є здійснення влади над територією.

Ендрю Вудс обґрунтовує своє визначення «суверенітету даних» трьома основними елементами державного суверенітету: «вищий контроль; над територією; незалежні від інших суверенів». Напруга між поняттям «цифровий суверенітет» і територіальною основою суверенітету зникає, коли визнається, що для того, щоб здійснювати контроль над будь-якою територією, стає все більш необхідним здійснювати контроль над онлайн-системами, заходи, доступні на цій території. Це розуміння поєднує місце та кіберпростір. Вудс пише, що для того, щоб контролювати дані в межах своїх кордонів за винятком інших держав, «держави можуть контролювати значний контроль над Інтернетом лише тому, що вони контролюють фізичні компоненти мережі в межах своїх кордонів» за допомогою «вражаючого арсеналу інструментів» [21].

Інтернет мав покласти край суверенітету. «Уряди індустріального світу, ви втомлені гіганти з плоті та сталі, ви не маєте суверенітету там, де ми зібралися», — знаменито проголосив Джон Перрі Барлоу [22]. Суверенітет виявиться неможливим над світом бітів, коли Інтернет просто обходить марні засоби контролю.

На думку вчених інформаційний суверенітет охоплює інформацію, інформаційний простір, що включає інформаційну інфраструктуру і інформаційні технології. Цифровий суверенітет пов'язується з політичними та правовими режимами обмеження або фільтрації інформації, що розповсюджується у мережі Інтернет, з регулюванням доменного простору в Інтернеті, має характер превентивного регулювання [23, с. 42].

Однак, враховуючи фактичний розподіл влади над технологіями та ринками, держава не є єдиним агентом на ігровому полі, який визначає, чи запроваджено цифровий суверенітет і ким [24].

Дійсність полягає в тому, що типи агентів, пов'язані з суверенітетом у цифровому світі, включають інших агентів, окрім держави. Суверенітет, як цей термін використовується в цьому контексті, не обмежується державною владою, але на нього претендує цілий ряд інших суб'єктів, на свободу та повноваження яких впливає оцифрування, і навпаки [25]. Таким чином, об'єктом уваги стали особи, громадяни, підприємства та інші зацікавлені особи.

У Законі України «Про медіа» відображено важливі принципи та стандарти, яких повинні дотримуватись у сфері медіа в демократичному суспільстві. Ці принципи гарантують захист основних прав і свобод громадян, сприяють створенню вільного та відкритого інформаційного середовища [26].

Національні інтереси ж повинні бути обумовлені природними правами та свободами людини і громадянина, тобто похідними від індивідуальних. Окрім цього, інформаційний суверенітет розглядається як один з фундаментальних національних інтересів, і, водночас, реалізація національних інтересів визначена як спосіб забезпечення інформаційного суверенітету (серед іншого). У цьому контексті, суттєвим аспектом свободи інформації у співвідношенні з інформаційним суверенітетом є двоєдина концепція, що лежить в основі цього права, основними елементами якої є “свобода доступу до держави” і “свобода від держави” [27].

Європейський шлях цифрової трансформації базується як на розширенні можливостей громадян і бізнесу, так і забезпеченні безпеки і стійкості єдиної цифрової екосистеми. У стратегічному документі Європейської Комісії 2030 Digital Compass окрема увага приділяється виявленню та вирішенню проблем вразливості цифрового простору ЄС, ризиків впливу неєвропейських технологій і необхідності забезпечення цифрового суверенітету, який заплановано формувати переважно на базі європейської хмари, вдосконаленій інфраструктурі даних і підключень, етичного штучного інтелекту [28]. Цифровий суверенітет ЄС був найбільш яскраво виражений через ухвалення закону про захист даних. Цей закон охоплює не тільки компанії, що базуються в ЄС, але й іноземні компанії, які націлені на громадян ЄС і обробляють їхні дані. Завдяки цьому екстериторіальному впливу ЄС фактично став глобальним регулятором Інтернету. У липні 2020 року уряд Німеччини оголосив, що зробить цифровий суверенітет основною темою європейської цифрової політики. Європейська комісія також підтвердила своє прагнення посилювати цифровий суверенітет і встановлювати власні стандарти, а не слідувати чужим [29].

Можливості забезпечення Україною власного інформаційного/цифрового суверенітету досить неоднозначні. Передусім – через вкрай складні військово-політичні та економічні умови, в яких існує наша держава, а тим більше – зовнішньої агресії проти неї. Крім того, оглядаючи потенціал України крізь призму методологічних рамок східно-азійських дослідників можна зробити висновок, що за майже кожним із принципових пунктів, можливості України досить обмежені. Передусім це стосується економічного аспекту питань, зокрема інноваційного характеру української економіки. На жаль, ми і досі навіть наближено не підійшли до середньо світових показників частки інновацій у ВВП держави. В кращому випадку ми маємо безперервну "модернізацію навздогін", яка до інноваційного розвитку відношення майже не має. Це стабільний шлях до своєрідного неоколоніалізму [30].

Ми підтримуємо думку Радутного О., що визначив здатність проводити самостійну інформаційну стратегію є показником високого рівня суверенітету держави. Певний рівень інформаційного суверенітету корелює з здатністю держави до ефективного виконання своїх функцій, самостійного розв’язання внутрішніх проблем та протистояння зовнішнім викликам. Інформаційний

суверенітет держави забезпечується високорозвиненою економічною, технологічною та військовою сферами, ефективністю політичної еліти, в тому числі здатністю оптимально управляти наявними ресурсами в поточних умовах.

Традиційно суверенітет в основному розглядався як обов'язковий закон, який підкріплюється чіткими структурними механізмами, такими як державна монополія на насильство. У цьому контексті держава розуміється як більш-менш узгоджений актор, здатний, незалежний і, отже, незалежний. Хоча суверенітет завжди був недосконалим — Стівен Краснер знаменито описав його як «організоване лицемірство» [31].

Цифровий суверенітет держави не можна зводити до її здатності встановлювати, повідомляти та виконувати закони. Замість того, щоб покладатися на символічне представництво та організаційну спроможність держави, цифровий суверенітет є глибоко інвазивним. У багатьох випадках ідея зміцнення цифрового суверенітету означає не лише активне управління залежностями, а й створення інфраструктур контролю та (можливих) маніпуляцій. Тому ми вважаємо, що потрібно набагато більше міркувати та дебатовати про те, як суверенні влади можуть бути демократично підзвітними щодо цифрових технологій. Недостатньо припустити, що могутність великих цифрових корпорацій можна приборкати, підпорядкувавши їх демократичному суверенітету, як пропонували багато демократичних урядів у всьому світі. Так само ми не повинні просто ототожнювати (цифровий) суверенітет зі здатністю захищати ліберальні та демократичні цінності, як це часто роблять політичні діячі в Європі. Цифровий суверенітет не є самоціллю. Натомість ми маємо ще більше подумати над процедурними рамками щодо того, як суверенна влада може бути підзвітною та відкритою для суспільних роздумів і контролю, щоб справді демократизувати цифровий суверенітет [32].

Висновки. Реальний суверенітет багатьох країн поступово слабшає під впливом глобалізаційних процесів, що викликає припущення про їх можливе зникнення з міжнародної арени в найближчому майбутньому. Цей процес також стосується інформаційного суверенітету. На нього впливають як внутрішні, так і зовнішні фактори. Внутрішніми є рівень демократії, структура захисту від негативної інформації, об'єднання суспільства навколо спільних інтересів, значення духовно-ціннісних орієнтирів, ефективність управління, стан науки, освіти, технічна база та доступ до попередніх наукових знань. Зовнішніми факторами є глобальні тенденції, вплив лідерів інформаційної сфери та проникнення чужих ідеологій у невідгодуване суспільство.

Можна передбачити, що в найближчі роки ідея цифрового суверенітету стане ще більш актуальною в політичних колах, з огляду на масове впровадження високотехнологічних рішень, таких як штучний інтелект і «Інтернет речей», які мають значний інвазивний потенціал.

Література:

1. Pravdiuk A.L Information security of Ukraine: information influence and information wars. *European Political and Law Discourse*. 2023. Vol. 10, Issue 1. P. 111 – 121. DOI: 10.46340/eppd.2023.10.1.6
2. Мазепа С. Забезпечення інформаційної безпеки в Україні: перспективи адміністративно-правового регулювання. *Актуальні проблеми правознавства*. 2024. 1 (37) С.92-97 DOI:10.35774/app2024.01.092
3. Інститут Просвіти URL: <https://iprosvita.com/tsyfrovi-propahandysty-ta-informatsijnyj-suverenitet-ia-k-zalyshytysia-neoshukanym-ta-zakhystyty-svoi-prava-v-onlajn-epokhu/> (дата звернення 23.10.2024)
4. Lingling Wei, “China’s new power play: More control of tech companies’ troves of data,” *The Wall Street Journal*, June 12, 2021, <https://www.wsj.com/articles/chinas-new-power-play-more-control-of-tech-companies-troves-of-data-11623470478> (дата звернення 20.10.2024)
5. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
6. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: указ Президента України; Стратегія від 14.09.2020 р. № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020>. (дата звернення 22.10.2024)
7. Олейніков Д. Зміст та складові інформаційного суверенітету як об’єкта кримінально-правової охорони. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2020. Серія ПРАВО. Випуск 62. С 281-286.
8. Ломака І.І., Липчук О.І. Кобець Ю.В. Інформаційна безпека держави: теоретико-методологічні засади та особливості в умовах збройного конфлікту. *Регіональні студії*, 2022. № 31. С.113-118
9. Прієшкіна О. В., Авдєєв О. Р. Політико-правова доктрина державного суверенітету в умовах глобалізації. *Соціальний калейдоскоп*. 2020. Т. 1. Вип. 4. С. 77–87.
10. Талдикін О. В. Суверенітет держави в умовах мережевого суспільства: деякі аспекти. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти: матеріали VI Міжнародної науково-практ. конф.* (м. Дніпро, 11 бер. 2022 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. С. 111–112.
11. Foucault, M. (1978). *The history of sexuality: Volume 1: An introduction*. Pantheon Books.
12. Sørensen, G. (1999). Sovereignty: Change and Continuity in a Fundamental Institution. *Political Studies*, XLVII, 590-604;
13. Ярема О. Зміст інформаційного суверенітету у контексті державного суверенітету. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 3 С.191-194
14. MacCormick, Neil. 1999. *Questioning Sovereignty: Law, State, and Nation in the European Commonwealth*. Oxford: Oxford University Press.
15. Krasner, Stephen D. 1999. *Sovereignty: Organized Hypocrisy*. New Jersey, Princeton: Princeton University Press.
16. Grimm, D. (2015). *Sovereignty: The Origin and Future of a Political and Legal Concept*. Columbia University Press.
17. Мануйлов, Є. М., Калиновський, Ю. Ю. Інформаційний суверенітет України: сучасні виклики та загрози духовній сфері. "Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого". Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2019. 3. (42), 22–33. <https://doi.org/10.21564/2075-7190.42.170288>
18. Про Національну програму інформатизації : Закон України від 04.02.1999 р. № 74/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80> (втрапив чинність)

19. Єфремова К. В. Забезпечення цифрового суверенітету держави в умовах Індустрії 4.0. *Конституційні засади розвитку інноваційного суспільства: зб. наук. пр. за матеріалами інтернет-конференції*, 25 червня 2021 року. Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2021. С. 25-30.
20. Солодка О. М. Забезпечення інформаційного суверенітету держави: правовий дискурс. *Інформація і право*. 2020. № 1 (32). С. 80-87
21. Chander, Anupam, and Haochen Sun, 'Introduction: Sovereignty 2.0', in Anupam Chander, and Haochen Sun (eds), *Data Sovereignty: From the Digital Silk Road to the Return of the State* (New York, 2023; online edn, Oxford Academic, 14 Dec. 2023), <https://doi.org/10.1093/oso/9780197582794.003.0001>, accessed 22 Oct. 2024.
22. See John P. Barlow, *The Declaration of the Independence of Cyberspace*, Elec. Frontier Found. URL: <https://www.eff.org/cyberspace-independence>. (дата звернення 22.10.2024)
23. Єсімов С. С. Превентивне регулювання: теоретичні аспекти. *Соціально-правові студії*. 2020. Випуск 3 (9). С. 40-47.
24. Bellanova, R., Carrapico, H., & Duez, D. (2022). Digital/sovereignty and European security integration: An introduction. *European Security*, 31, 337–355. <https://doi.org/10.1080/09662839.2022.2101887>
25. Floridi, L. (2020). The fight for digital sovereignty: What it is, and why it matters, especially for the EU. *Philosophy & Technology*, 33, 369–378. <https://doi.org/10.1007/s13347-020-00423-6>
26. Про медіа: закон України від 13.12.2022 р. № 2849-IX. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2849-20> (дата звернення: 22.10.2024)
27. Солодка О. Свобода інформації як основа забезпечення інформаційного суверенітету України. *Інформація і право*. 2020. № 3(34) С.18-25
28. 2030 Digital Compass: the European way for the Digital Decade. Communication from the Commission to the Eu-ropean Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:52021DC0118> (дата звернення 22.10.2024)
29. Chander, A, Haochen S, 'Introduction: Sovereignty 2.0', in Anupam Chander, and Haochen Sun (eds), *Data Sovereignty: From the Digital Silk Road to the Return of the State* (New York, 2023; online edn, Oxford Academic, 14 Dec. 2023), <https://doi.org/10.1093/oso/9780197582794.003.0001>, accessed 22 Oct. 2024.
30. Дубов В. Цифровий суверенітет" у сучасному світі: виклики та можливості для України. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2015. № 1. С. 205-209
31. Krasner, S. (1999). *Sovereignty: Organized Hypocrisy*. Princeton. <https://doi.org/10.2307/j.ctt7s9d5>
32. Pohle, J. Thiel, T. Digital sovereignty. *Internet Policy Review*, 2020. 9 (4). Available at: <https://policyreview.info/concepts/digital-sovereignty>(дата звернення 24.10. 2024).

References:

1. Pravdiuk, A. (2023) Information security of Ukraine: information influence and information wars. *European Political and Law Discourse*. Vol. 10, Issue 1. P. 111 – 121. DOI: 10.46340/eppd.2023.10.1.6 [in Ukrainian].
2. Mazepa, S. (2024) Zabezpechennia informatsiinoi bezpeky v Ukraini: perspektyvy administratyvno-pravovoho rehuliuвання. [Ensuring information security in Ukraine: prospects for administrative and legal regulation] *Aktualni problemy pravoznavstva- Actual problems of jurisprudence*.1 (37) S.92-97 DOI:10.35774/app2024.01.092 [in Ukrainian].
3. Instytut Prosvity [Institute of Enlightenment] URL: <https://iprosvita.com/tsyfrovipropanhandysty-ta-informatsijnyj-suverenitet-iak-zalyshytysia-neoshukanym-ta-zakhystyty-svoiprava-v-onlajn-epokhu/>[in Ukrainian].

4. Lingling Wei, "China's new power play: More control of tech companies' troves of data," *The Wall Street Journal*, June 12, 2021, <https://www.wsj.com/articles/chinas-new-power-play-more-control-of-tech-companies-troves-of-data-11623470478> [in English].

5. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 r. № 2469.[On the national security of Ukraine: Law of Ukraine dated June 21, 2018 №. 2469] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> [in Ukrainian].

6. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 14 veresnia 2020 roku «Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy»: ukaz Prezidenta Ukrainy; Stratehiia vid 14.09.2020 r. № 392/2020.[On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated September 14, 2020 "On the National Security Strategy of Ukraine": decree of the President of Ukraine; Strategy dated September 14, 2020 №. 392/2020.] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020>. (accessed 22 Oct. 2024). [in Ukrainian].

7. Olieinikov, D. (2020) Zmist ta skladovi informatsiinoho suverenitetu yak obiekta kryminalno-pravovoi okhorony.[Content and components of information sovereignty as an object of criminal law protection] *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu-Scientific Bulletin of the Uzhgorod National University*, Serii PRAVO. Vypusk 62. S 281-286. [in Ukrainian].

8. Lomaka, I., Lypchuk, O. Kobets, Yu. (2022) Informatsiina bezpeka derzhavy:teoretyko-metodolohichni zasady ta osoblyvosti v umovakh zbroinoho konfliktu.[Information security of the state: theoretical and methodological principles and features in the conditions of armed conflict.] *Rehionalni studii- Regional studios*, № 31. S.113-118 [in Ukrainian].

9. Priieshkina, O., Avdieiev, O. (2020) Polityko-pravova doktryna derzhavnogo suverenitetu v umovakh hlobalizatsii.[Political and legal doctrine of state sovereignty in the conditions of globalization] *Sotsialnyi kaleidoskop- Social kaleidoscope*.T. 1. Vyp. 4. S. 77–87. [in Ukrainian].

10. Taldykin, O. (2022) Suverenitet derzhavy v umovakh merezhevoho suspilstva: deiaki aspekty. [State sovereignty in the network society: some aspects] *Mizhnarodna ta natsionalna bezpeka: teoretychni i prykladni aspekty: materialy VI Mizhnarodnoi naukovo-prakt. konf. (m. Dnipro, 11 ber. 2022 r.). International and national security: theoretical and applied aspects: materials of the 6th International Scientific Practice. conf. (Dnipro, March 11, 2022). Dnipro: Dniprop. state University of Internal Affairs of affairs*, 2022. P. 111–112 Dnipro: Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav, 2022. S. 111–112. [in Ukrainian].

11. Foucault, M. (1978). *The history of sexuality: Volume 1: An introduction*. Pantheon Books.

12. Sørensen, G. (1999). Sovereignty: Change and Continuity in a Fundamental Institution. *Political Studies*, XLVII, 590-604; [in English].

13. Yarema, O. (2022) Zmist informatsiinoho suverenitetu u konteksti derzhavnogo suverenitetu.[The content of information sovereignty in the context of state sovereignty] *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal- Legal scientific electronic journal*. № 3 S.191-194

14. MacCormick, Neil. 1999. *Questioning Sovereignty: Law, State, and Nation in the European Commonwealth*. Oxford: Oxford University Press. [in English].

15. Krasner, Stephen D. 1999. *Sovereignty: Organized Hypocrisy*. New Jersey, Princeton: Princeton University Press. [in English].

16. Grimm, D. (2015). *Sovereignty: The Origin and Future of a Political and Legal Concept*. Columbia University Press. [in English].

17. Manuilov, Ye. M., & Kalynovskyi, Yu. Yu. (2019). Informatsiinyi suverenitet Ukrainy: suchasni vyklyky ta zahrozy dukhovnii sferi.[Information sovereignty of Ukraine: modern challenges and threats to the spiritual sphere.] *"Visnyk NIuU imeni Yaroslava Mudroho". Serii: Filosofiia, filosofiia prava, politolohiia, sotsiolohiia- Yaroslav the Wise NYU Herald". Series: Philosophy, philosophy of law, political science, sociology*, 3 (42), 22–33. <https://doi.org/10.21564/2075-7190.42.170288> [in Ukrainian].

18. Pro Natsionalnu prohramu informatyzatsii : Zakon Ukrainy vid 04.02.1999 r. № 74/98-VR.[On the National Informatization Program: Law of Ukraine dated February 4, 1999 №. 74/98-VR.(expired)] URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80> (vtratyv chynnist - expired) [in Ukrainian].
19. Yefremova, K. (2021) Zabezpechennia tsyfrovoho suverenitetu derzhavy v umovakh Industrii 4.0. [Ensuring the digital sovereignty of the state in the conditions of Industry 4.0.] *Konstitutsiini zasady rozvytku innovatsiinoho suspilstva: zb. nauk. pr. za materialamy internet-konferentsii, 25 chervnia 2021 roku. Kharkiv: NDI PZIR NAPrN Ukrainy- Constitutional foundations of the development of an innovative society: coll. of science according to the materials of the Internet conference, June 25, 2021. Kharkiv: Research Institute PZIR National Academy of Sciences of Ukraine, S. 25-30.* [in Ukrainian].
20. Solodka, O. (2020) Zabezpechennia informatsiinoho suverenitetu derzhavy: pravovyi dyskurs.[Ensuring the information sovereignty of the state: legal discourse] *Informatsiia i pravo-Information and law. № 1 (32). S. 80-87* [in Ukrainian].
21. Chander, Anupam, and Haochen Sun, 'Introduction: Sovereignty 2.0', in Anupam Chander, and Haochen Sun (eds), *Data Sovereignty: From the Digital Silk Road to the Return of the State* (New York, 2023; online edn, Oxford Academic, 14 Dec. 2023), <https://doi.org/10.1093/oso/9780197582794.003.0001>, accessed 22 Oct. 2024. [in English].
22. See John P. Barlow, *The Declaration of the Independence of Cyberspace*, Elec. Frontier Found. URL:<https://www.eff.org/cyberspace-independence>. (accessed 22 Oct. 2024). [in English].
23. Yesimov, S. (2020) Preventyvne rehuliuвання: teoretychni aspekty.[Preventive regulation: theoretical aspects.] *Sotsialno-pravovi studii- Social and legal studies. Vypusk 3 (9). S. 40-47.* [in Ukrainian].
24. Bellanova, R., Carrapico, H., & Duez, D. (2022). Digital/sovereignty and European security integration: An introduction. *European Security, 31, 337–355.* <https://doi.org/10.1080/09662839.2022.2101887> [in English].
25. Floridi, L. (2020). The fight for digital sovereignty: What it is, and why it matters, especially for the EU. *Philosophy & Technology, 33, 369–378.* <https://doi.org/10.1007/s13347-020-00423-6> [in English].
26. About the media: Law of Ukraine from December 13 2022, № 2849-IX. Ofitsiinyi veb-portalparlamentu Ukrainy. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/2849-20> (accessed 22 Oct. 2024). [in Ukrainian].
27. Solodka, O. (2020) Svoboda informatsii yak osnova zabezpechennia informatsiinoho suverenitetu Ukrainy[Freedom of information as a basis for ensuring information sovereignty of Ukraine.]. *Informatsiia i pravo- Information and law. № 3(34) S.18-25* [in Ukrainian].
28. 2030 Digital Compass: the European way for the Digital Decade. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:52021DC0118> (Accessed: 22 Oct. 2024) [in English].
29. Chander, A, Haochen S. (2023) 'Introduction: Sovereignty 2.0', in Anupam Chander, and Haochen Sun (eds), *Data Sovereignty: From the Digital Silk Road to the Return of the State* (New York, 2023; online edn, Oxford Academic), <https://doi.org/10.1093/oso/9780197582794.003.0001>, accessed 22 Oct. 2024. [in English].
30. Dubov, V. (2015) Tsyfrovyyi suverenitet" u suchasnomu sviti:vyklyky ta mozhlyvosti dlia Ukrainy.["Digital sovereignty" in the modern world: challenges and opportunities for Ukraine] *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv- Bulletin of the National Academy of Culture and Arts Managers.№ 1. S.205-209* [in Ukrainian].
31. Krasner, S. (1999). *Sovereignty: Organized Hypocrisy*. Princeton. <https://doi.org/10.2307/j.ctt7s9d5> [in English].
32. Pohle, J. and Thiel, T. (2020). Digital sovereignty. *Internet Policy Review*,[online] 9(4). Available at: <https://policyreview.info/concepts/digital-sovereignty> [Accessed: 24 Oct. 2024]. [in English].

